

Äänekosken kaupunki

VALMIUSSUUNNITELMA

Yleinen osa

Hyväksytty: Kaupunginhallitus 2.3.2026, xx §
Voimassa: 3.3.2026 lukien toistaiseksi

2.3.2026

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Yleisen osan tarkoitus.....	4
1.2	Taustatietoja Äänekoskesta	5
2	Valmiustilojen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutus toimintaan.....	6
2.1	Turvallisuustilanteet	6
2.2	Normaaliolot	6
2.3	Häiriötilanteet	6
2.4	Poikkeusolot	6
2.5	Perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius.....	7
3	Kaupungin elintärkeät toiminnot ja niihin liittyvät tavoitteet	9
3.1	Kaupungin johtaminen	9
3.2	Puolustuskyky	10
3.3	Sisäinen turvallisuus	10
3.4	Kaupungin talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus	11
3.5	Väestön toimintakyky ja palvelut	12
3.6	Henkinen kriisinkestävyys.....	12
4	Uhkamallit ja riskikohteet.....	14
4.1	Kaupunkitasoisia uhkamalleja	14
4.1.1	Sähkön saannin suurhäiriö.....	14
4.1.2	Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt	15
4.1.3	Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt	15
4.1.4	Elintarvikehuollon vakavat häiriöt.....	17
4.1.5	Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt	17
4.1.6	Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt	17
4.1.7	Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus	18
4.1.8	Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt – laajamittainen maahantulo.....	18
4.1.9	Hybridiuhat ja sotilaallisen voiman käyttö	19
5	Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin	20
5.1	Poikkeusolojen aiheuttamat muutokset tehtäviin ja toimivallan jakoon.....	20
5.2	Valmiussuunnittelun vastuut	20
5.3	Säädösperusta.....	20
6	Kriisijohtaminen.....	22
6.1	Kaupungin kriisijohtamisen yleiset periaatteet ja toimivallan käyttö	22
6.2	Äänekosken kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä.....	22
6.2.1	Yleistä johtoryhmästä	22
6.2.2	Johtoryhmän hälyttämisen perusteet.....	22
6.2.3	Oikeus johtoryhmän hälyttämiseen	23
6.2.4	Johtoryhmän hälyttämistavat	23
6.3	Viestintä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	23
7	Varaukset ja materiaalihankinnat	24
7.1	Henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset	24
7.2	Vss-materiaalihankinnat	24
7.3	Varautuminen hankinnoissa	24
8	Yhteistoiminta viranomaisten ja yhteisöjen kanssa.....	25

2.3.2026

9	Koulutussuunnitelma	26
10	Kaupungin kriisibudjetti	27

2.3.2026

1 Johdanto

1.1 Yleisen osan tarkoitus

Äänekosken kaupungin varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoitteena on kaupungin strategiaa tukien turvallisen elinympäristön luominen, kaupungin palveluntuotannon mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa olosuhteissa, häiriötilanteiden hallinta ja niistä toipuminen.

Kaupungin varautumistyötä johtaa kaupunginjohtaja yhdessä johtoryhmän kanssa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus ja valmiusharjoitukset. Varautuminen perustuu valmiuslain (1552/2011), pelastuslain (379/2011) ja muun lainsäädännön mukaiseen varautumisvelvollisuuteen.

Äänekosken kaupungin valmiussuunnitelman yleinen osa sisältää kuvauksen kaupungin varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin, kaupungin elintärkeistä toiminnoista ja uhkamalleista sekä linjauksen kriisi johtamisesta eri tilanteissa.

Valmiussuunnitelman yleisen osan lisäksi kaupungin toimialat ja yksiköt varautuvat häiriötilanteiden ja poikkeusolojen kriisi johtamiseen ja tehtäviin valmius- ja jatkuvuussuunnitelmillaan, kaupungin kiinteistöille tehdyillä pelastussuunnitelmilla, voimavarojen varaamisella ja harjoittelemalla säännöllisesti suunnitelmien mukaista toimintaa. Varautumisessa otetaan huomioon myös kuntien yhteistoiminta, kaupunkikonserniin kuuluvat yhteisöt ja säätiöt, ulkoistettu palveluntuotanto sekä yhteistyö elinkeinoelämän ja eri järjestöjen kanssa.

Ministeriöt, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Keski-Suomen hyvinvointialue ja Keski-Suomen elinvoimakeskus antavat ohjeita ja määräyksiä varautumisesta ja valmiussuunnittelusta. Varautumiseen ja valmiussuunnitteluun vaikuttavaa ohjausta antavat myös eräät muut viranomaiset tehtäviinsä kuuluvissa asioissa.

Äänekosken kaupungin kokonaisturvallisuus muodostuu turvallisuusjohtamisesta, riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta, varautumisesta ja jatkuvuudenhallinnasta, organisaatioturvallisuudesta sekä paikallisesta turvallisuussuunnittelusta.

Valtioneuvoston periaatepäätökseen perustuvan **Yhteiskunnan turvallisuusstrategian** (2025) mukaan, kokonaisturvallisuus muodostaa perustan suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyydelle eli resilienssille. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Lähtökohtana toimivat normaaliolojen järjestelyt ja lainsäädäntö. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömiä kokonaisuuksia, joihin kohdistuu erilaisia uhkia. Uhat voivat olla ihmisen aiheuttamia, teknologisesta kehityksestä syntyneitä tai luonnosta johtuvia. Niitä ennalta ehkäistään ja torjutaan eri toimijoille määritettyjen strategisten tehtävien avulla.

Varautumisesta huolehtiminen on osa kaikkien toimijoiden päivittäistä toimintaa. Johtosuhteet, organisaatiot ja vastuunjako pyritään normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa säilyttämään mahdollisimman muuttumattomana. Häiriötilanteessa toimintaa johtavat vastuunalaiset ja toimivaltaiset viranomaiset tai muut siihen lainsäädännössä velvoitetut turvallisuustoimijat omien tehtäviensä ja toimivaltansa mukaisesti. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaan kaupungin toiminta tulee hoitaa mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa.

2.3.2026

Valmiussuunnitelman yleinen osa on laadittu siten, että se on julkinen asiakirja. Vain yleisen osan liitteet ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) perusteella salassa pidettäviä asiakirjoja. Yleinen osa ilman liitteitä voi toimia yleisenä informaatiovälineenä kaupungin asukkaille ja muille sidosryhmille.

Valmiussuunnitelman yleisen osan päivittämisestä vastaa kaupunginjohtaja ja sen hyväksymisestä päättää kaupunginhallitus.

1.2 Taustatietoja Äänekoskesta

Vuonna 1911 perustettu Äänekoski on pohjoisen Keski-Suomen suurin kaupunki. Vuoden 2007 alusta toteutuneiden kuntaliitosten jälkeen Äänekoskella asuu noin 17 500 asukasta. Äänekoskelle on sijoittunut eräs pohjoisen Euroopan suurimpia metsäbiotalouskeskittymiä (Metsä Group) ja Pohjois-Euroopan suurin traktoritehdas (Valtra).

Äänekosken kaupungin visio on ” Vuonna 2028 Äänekoski on kokoaan vaikuttavampi seutukaupunki: kestävän kehityksen ja hyvän elämän edelläkävijä, yritysten vahva kumppani ja asukkaiden arkea helpottava, inhimillinen kaupunki.”.

Kaupunki on järjestänyt organisaationsa prosessien perusteella kolmeen toimialaan (kaupunkirakenne- ja ympäristötoimi, opetus- ja kasvatustoimi, kulttuuri- ja liikuntatoimi). Äänekosken kaupunki toimii myös pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen vastuukuntana.

Kaupungin merkittävimmät tytäryhtiöt ovat Äänekosken Energia Oy, Äänekosken Kiinteistönhoito Oy, Ääneseudun Asunnot Oy ja Proavera Oy.

Merkittävin kuntayhtymä on Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä (Poke).

Äänekosken pinta-ala on 1 138 neliökilometriä. Toteutuneita kuntaliitoksia ovat olleet Äänekosken maalaiskunta vuonna 1969, Konginkankaan kunta vuonna 1993 sekä Suolahden kaupunki ja Sumiaisten kunta vuonna 2007.

Äänekosken merkittävimmät yritysalueet ovat Metsä Groupin alue Äänekosken keskustassa, Metsä Woodin teollisuusalue Suolahdessa, Valtran alue Suolahdessa, Valion alue Äänekosken Rotkolassa, Hirvaskankaan alue, Alkulan pienyritysalue Suolahdessa, Kotakennään alue valtatie 4 varrella Äänekoskella sekä Koukkuniemen alue Äänekoskella.

Keski-Suomen hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta koko Keski-Suomen alueella

Äänekoskella sijaitsee pohjoisen Keski-Suomen suurin paloasema ja Sisä-Suomen poliisilaitoksen uusi täyden palvelun poliisiasema.

Jyväskylän lentoasema sijaitsee Äänekosken läheisyydessä (n. 24 km).

Edellä mainituilla tekijöillä on merkitystä suunniteltaessa Äänekosken kaupungin maankäyttöä, taloutta, johtamista, hallintoa, palveluntuotantoa sekä varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kunnan valmiussuunnittelun ensisijaisena tavoitteena on ennakoivasti tukea vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden, matkailijoiden ja yritysten turvallisuutta.

2.3.2026

2 Valmiustilojen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutus toimintaan

2.1 Turvallisuustilanteet

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa tarkoitettuja turvallisuustilanteita ovat normaaliolot, häiriötilanteet ja poikkeusolot.

2.2 Normaaliolot

Normaalioloilla viitataan yleensä ja tavanomaisesti vallitsevaan arkiseen olotila, johon kuuluvat myös tavalliset häiriöt, tapaturmat, onnettomuudet, tulipalot tai satunnaiset sähkökatkot.

2.3 Häiriötilanteet

Häiriötilanne on uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää.

Erilaisilla häiriötilanteille yhteistä on se, että tilanteet ovat yleensä odottamattomia, vaikuttavat voimakkaasti yhteisön toimintaan, etenevät nopeasti ja vaativat nopeaa toimintaa, aiheuttavat laajaa julkisuutta ja huonosti hoidettuina vahingoittavat organisaation mainetta.

Esimerkkejä häiriötilanteista ovat häiriöt palveluissa kuten veden-, sähkön- tai lämmönjakelussa, erilaiset vakavat onnettomuudet ja henkilövahingot kuten tulipalot, liikenneonnettomuudet, luonnonkatastrofit, vaarallisten aineiden kuljetuksissa tapahtuvat vahingot, tartuntatautiepidemiat, työtapaturmat, väkivalta- ja kuolemantapaukset, tietojärjestelmien vikatilanteet, talouteen ja rahoitukseen liittyvät ongelmat, oman organisaation virheet ja niistä aiheutuva negatiivinen julkisuus sekä muu negatiivinen julkisuus.

Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin.

2.4 Poikkeusolot

Poikkeusoloilla tarkoitetaan valmiuslaissa säädetyn mukaista yhteiskunnan tilaa, jossa on niin paljon tai niin vakavia häiriöitä tai uhkia, että on tarpeen mahdollistaa viranomaisten tavanomaisesta poikkeava toimivaltuuksien käyttö.

Valmiuslain 3 §:n mukaan poikkeusoloja ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;

2.3.2026

- 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;
- 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila;
- 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti sekä
- 6) sellainen
 - julkisen vallan päätöksentekokykyyn,
 - rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen,
 - välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen,
 - energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen,
 - välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen,
 - yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen,
 - tai edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Poikkeusolot astuu voimaan, kun Tasavallan Presidentti yhdessä Valtioneuvoston kanssa toteaa maassa vallitsevan poikkeusolot.

Poikkeusoloissa valtiojohtolta ja koko julkiselta vallalta edellytetään erityisiä toimenpiteitä väestön tai omaisuuden suojaamiseksi, maan alueellisen koskemattomuuden tai itsenäisyyden turvaamiseksi, valtakunnan oikeusjärjestyksen ja kansalaisten perusoikeuksien ylläpitämiseksi tai kansan toimeentulon ja välttämättömän talouselämän turvaamiseksi.

Poikkeusoloissa kunnan tehtävät painottuvat eri tavalla kuin normaalioloissa. Eräät tehtävät lisääntyvät, kun taas toiset tehtävät vähenevät taikka käyvät tarpeettomaksi tai mahdottomiksi hoitaa. Valtioneuvoston määräyksillä kunnalle voidaan poikkeusoloissa antaa sellaisiakin tehtäviä, jotka normaalioloissa eivät kunnalle kuulu.

2.5 Perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius

Valmiustiloja ovat perusvalmius, tehostettu valmius ja täysvalmius. Perusvalmius on valmiustila, jota ylläpidetään normaalioloissa. Siinä vaaditaan säädösten ja määräysten mukaista suunnitelmavalmiutta, toiminnallisia valmiuksia sekä ennakkojärjestelyjä eritystilanteita, häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten.

Valmiuden kohottamistoimenpiteitä nimitetään tehostetuksi valmiudeksi. Tehostetussa valmiudessa ylläpidetään tilannekuvaa ja jatkuvaa johtamis- ja häiriötilanneviestintävalmiutta sekä tehostetaan toimintaa erilaisin resurssivaroituksin, joiden tarkoituksena on hallita uhkaava tai syntyvä tilanne.

2.3.2026

Täysvalmius on valmiustila, jossa kaikki voimavarat on otettu käyttöön erityis- tai häiriötilanteen tai poikkeusolojen aiheuttamien vaikutusten ehkäisemiseksi ja niistä selviytymiseksi. Täysvalmiuden aikana valmiuslaki mahdollistaa yhteiskunnan julkisten ja yksityisten voimavarojen käytön tarkoituksenmukaisimmilla tavoilla.

2.3.2026

3 Kaupungin elintärkeät toiminnot ja niihin liittyvät tavoitteet

Äänekosken kaupungin elintärkeiden toimintojen listaus noudattelee Yhteiskunnan turvallisuusstrategian linjausta, jonka mukaan strategiassa kuvatut elintärkeät toiminnot ovat lähtökohta varautumisen suunnittelulle kaikilla toimintatasoilla. Näiden elintärkeiksi tunnistettujen toimintojen turvaamiseksi suunnitellaan uhkamalleihin ja riskiarvioon pohjautuvat varautumistehtävät ja -vastuut.

3.1 Kaupungin johtaminen

”Johtaminen on toiminto, joka mahdollistaa varautumiseen ja vasteeseen liittyvien toimien tehokkaan yhteensovittamisen ja toimeenpanon. Johtamiskyky on turvattava kaikissa tilanteissa ja kaikilla toimintatasoilla. Tehokas häiriötilanteiden ja kriisien hallinta edellyttää selkeää johtamista. Tällöin tilanneymmärryksen muodostaminen, suunnittelu, organisointi, päätöksenteko, toimeenpano ja arviointi ovat sovitettu yhteen ja ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.” (YTS 2025)

Kaupungin johtaminen lainsäädännön, kaupungin hallintosäännön ja hallintosäännön nojalla tehtyjen toimivallan siirtopäätösten mukaan muodostaa toiminnan perustan kaikissa olosuhteissa. Kuntalain mukaiset kaupungin toimet kutsutaan koolle lainsäädännön ja hallintosäännön edellyttämällä tavalla. Äänekosken kaupungin toiminnan lähtökohtana on, että varautuminen on osa normaalia toimintaa ja johtamista, ja kriisijohtaminen on normaalin johtamisen soveltamista häiriötilanteissa, tarvittaessa poikkeuksellisin resurssein. Varautumisesta ja kriisijohtamisesta vastaavat ne toimijat, joiden luottamustehtävään tai virka-asemaan perustuvana velvollisuutena on muutoinkin kaupungin tehtävien hoitaminen ja toiminnan ylläpitäminen.

Johtaminen häiriötilanteessa perustuu toimivaltaisen viranomaisen toimintaan. Tarvittaessa hälytetään lisäksi koolle kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä. Päätösten on perustuttava tilannetietoisuuteen. Johtamis- ja toimintavalmius ylläpidetään tarvittaessa kaikkina vuorokauden aikoina. Tätä varten muun muassa varallaolo- ja sijaisjärjestelyt suunnitellaan ja määritellään etukäteen.

Viestintä palvelee toisaalta kaupungin johtoa ja muiden päätöksentekijöiden toimintaa ja toisaalta kuntalaisten ja yleisön tarvetta ja oikeutta tiedonsaantiin. Onnistunut viestintä turvaa oikean ja ajantasaisen tiedon välittämisen kuntalaisille ja joukkoviestimille. Yhteistoiminnan merkitys korostuu häiriötilanteiden hallinnassa. Toimivaltainen viranomainen johtaa toimintaa tarvittaessa yhteistoiminnassa muiden viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.

Kaupungin taloudellinen ja toiminnallinen suorituskyky turvataan priorisoimalla tehtäviä valmiussuunnitelmien mukaisesti. Toimielimien kokoontumista sekä viranhaltijoiden ja toimielinten toimivallan siirtoa varten käytettävissä ovat valmiuslain säännökset ja kaupungin hallintosäännön määräykset.

Varavoimalla varustettuja johtamista ja tilannekuvan ylläpitoa palvelevia johtamistiloja ylläpidetään etenkin vakavampia häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Johtokeskuksen johtoryhmää pidetään toimintavalmiudessa siten, että se kykenee tukemaan luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden johtamistehtäviä, ylläpitämään tilannekuvaa ja viestimään kaikissa turvallisuustilanteissa. Kansalaisten perusoikeudet taataan Suomen perustuslain ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla. Pelastuslaitos tukee kunnan kriisijohtamista.

2.3.2026

3.2 Puolustuskyky

”Suomen puolustuskyky perustuu vahvaan kansalliseen puolustukseen ja sotilaalliseen liittoutumiseen sekä sen mukanaan tuomaan pelotteeseen. Suomi on osa Naton yhteistä puolustusta, joka perustuu yhteiseen sotilaalliseen komentorakenteeseen, yhteiseen puolustussuunnitteluprosessiin sekä harjoitteluun. Suomi ylläpitää ja kehittää liittokunnan jäsenenä kansallista ja liittokunnan yhteistä kykyä puolustautua aseellisia hyökkäyksiä vastaan kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä.” (YTS 2025)

Valmiutta sotilaallisiin ja ei-sotilaallisiin uhkiin vastaamiseksi kehitetään osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Turvallisuusympäristön muutos korostaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä, jossa maanpuolustustahdolla on keskeinen merkitys. Äänekosken kaupunki on laatinut puolustusvoimien Keski-Suomen aluetoimiston kanssa yhteistoimintasopimuksen (yhteistoiminnan toimeenpanoasiakirjan), jossa kuvataan säännöllisen yhteistyön peruseriaatteen muun muassa kutsuntojen, harjoitusten ja henkilö- ja tilavarausten osalta. Yhteistoimintasopimus on allekirjoitettu joulukuussa 2016.

Puolustusvoimat antaa virka-apua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja yhteiskunnan muiden toimintojen turvaamiseksi sekä osallistuu pelastustoimintaan. Lisäksi puolustusvoimat auttaa estämään ja keskeyttämään terrorismirikoksia.

3.3 Sisäinen turvallisuus

”Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sitä, että Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia, ympäristövahinkoja ja muita vastaavia uhkia kyetään torjumaan ja niiden seurauksia hallitsemaan. Sisäinen turvallisuus on tila, jossa ihmiset voivat nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja niihin rinnastettavista kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.” (YTS 2025)

Poliisilla, hätäkeskuksella ja pelastustoimella on keskeinen rooli sisäisen turvallisuuden asiantuntijoina ja toimijoina. Poliisin vastuulla olevan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä suojataan kaupungin keskeistä infrastruktuuria. Samalla ennaltaehkäistään ja torjutaan terrorismia, järjestäytyneitä ja muuta vakavaa rikollisuutta sekä vakavia häiriöitä. Pelastuslaitos huolehtii onnettomuuksien ehkäisystä, vastaa pelastustoiminnasta sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta, ylläpitää ympärivuorokautista tilannekuvaa ja välittää valtakunnallisia varoituksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysjärjestelmä ja ensihoitopalvelut tilannekeskuksineen turvaavat kaikissa olosuhteissa asukkaiden välittömän avun tarpeet sekä psykososiaalisen tuen palvelut ja onnettomuuden takia hätään joutuneiden huollon ja majoituksen. Terveysturvallisuuden ja ympäristöviranomaiset huolehtivat niitä koskevista sääntöistä määrätyn työnjaon mukaisesti biologisten uhkien ja öljy- ja kemikaalivahinkojen jälkitorjunnasta, ympäristönsuojelusta, tulvasuojelusta, tulvantorjunnasta ja patoturvallisuudesta.

Joukkoviestinten ja sosiaalisen median palveluiden käyttöä kuntalaisten varoittamisessa pyritään kehittämään siten, että kaupungin koko alueen asukkaita on mahdollista varoittaa jonkin sähköisen viestimen avulla. Kaupungin sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä viranomaistoimintaa tukevat ja täydentävät järjestöt, seurakunta, yritykset ja vapaaehtoiset, joilla on tärkeä rooli onnettomuuksien ja rikosten ehkäisyssä, omatoimisesti suoritettavissa pelastustoimen tehtävissä ja onnettomuuksien seurausten lieventämisessä.

2.3.2026

Poikkeusoloja varten huolehditaan Geneven yleissopimuksen lisäpöytäkirjoissa mainituista väestönsuojelu-tehtävistä esimerkiksi pitämällä kaupungin alueella olevat väestönsuojat määräysten mukaisessa kunnossa. Kaupunkilaisten omatoimista varautumista ylläpidetään ja kehitetään siten, että heillä on riittävät valmiudet toimia oikein häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Myös vaalien ja kansanäänestysten toimittamiseen tarvitta-vat toimintaedellytykset turvataan kaikissa turvallisuustilanteissa. Työllisyyspalvelut sekä maahanmuuttajien kotouttamistyö ovat tärkeä osa syrjäytymisen ennaltaehkäisyä Äänekoskella.

3.4 Kaupungin talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus

”Talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden turvaamisella järjestetään elintärkeiden toimintojen ylläpitä-miseksi tarvittava rahoitus ja muut resurssit. Elintärkeille toiminnoille välttämättömät kotimainen ja kansain-välinen infrastruktuuri, organisaatiot, rakenteet, palvelut ja prosessit turvataan.” (YTS 2025)

Talouden toimivuudella tarkoitetaan Äänekosken kaupungin väestön ja elinkeinoelämän mahdollisuuksia pe-rustarpeiden tyydyttämiseen taloudellisen vaihdannan avulla sekä riittävän vahvaa julkisen talouden rahoitus-asemaa. Kaupungin talouden toimivuus on vahvasti sidoksissa valtakunnalliseen tilanteeseen. Infrastruktuurin ylläpitämisellä tarkoitetaan niitä teknisiä rakenteita ja organisaatioita, jotka ovat välttämättömiä väestön elin-mahdollisuuksille ja yhteiskunnan toimivuudelle. Tähän kokonaisuuteen kuuluvat julkisen talouden toiminta-edellytysten, rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusalan toiminnan turvaaminen, elintarvikehuollon toimintakyvyn turvaaminen, sähköisten tieto- ja viestintäjärjestelmien sekä kuljetusten turvaaminen, yhteiskunnan taloudel-listen perustoimintojen ylläpitäminen, osaavan työvoiman saatavuus, korkeatasoisen koulutus- ja tutkimusjär-jestelmän ylläpitäminen sekä merkittävien ympäristömuutosten havaitseminen, rajoittaminen ja niihin sopeu-tuminen. Rahoitusmarkkinoiden vakaviin kriiseihin vastataan Euroopan unionin ja eurojärjestelmän yhteisillä toimenpiteillä.

Äänekosken kaupungin toimivalta rajautuu pääsääntöisesti Äänekosken alueella olevaan infrastruktuurin yllä-pitämiseen ja kaupungin taloudellisen toimintakyvyn ja maksuvalmiuden hoitamiseen. Kuntien lakisääteinen tai vapaaehtoinen yhteistoiminta sekä kaupungin konserniyhteisöjen toiminta asettavat kaupungille laajempia alueellisia velvoitteita. Normaaliolojen lainsäädännössä kunnille asetettuja velvoitteita arvioidaan poikkeus-oloissa uudelleen keskeisten toimijoiden vaatimien taloudellisten ja henkilöstövoimavarojen turvaamiseksi.

Kuntalaisten perustarpeiden tyydyttämisessä korostuvat elintarvike- ja muun päivittäistavarahuollon merkitys sekä talousveden laadun varmistaminen. Vesihuollon toimintaketju turvataan kokonaisvaltaisesti puhtaan ve-den tuotannosta jäteveden käsittelyyn. Päivittäistavarahuollolla varmistetaan kaikissa turvallisuustilanteissa väestön hyvinvoinnin kannalta tärkeiden elintarvikkeiden ja eräiden muiden perustarvikkeiden, kuten hygie-niatuotteiden saatavuus sekä joukkoruokailun toimintaedellytykset. Energian saatavuudesta huolehditaan ko-timaisilla ratkaisuilla ja yhteistyöllä teollisuuden kanssa. Elintärkeissä toiminnoissa välttämättömät tieto- ja viestintäjärjestelmät, digitaaliset palvelut ja tietovarannot turvataan. Tieto- ja viestintäjärjestelmien varassa olevat kriittiset toiminnot pyritään varmistamaan varavoimajärjestelmillä.

Huoltovarmuustoimenpiteillä turvataan väestön asema siltä varalta, että markkinoiden toiminta ei tuota riit-tävää huoltovarmuutta. Vakavimpana ulkoisena uhkana huoltovarmuudelle pidetään kriisitilannetta, jossa kansakunnan kyky tuottaa tai hankkia ulkomailta kriittisiä tuotteita ja palveluja on väliaikaisesti vaikeutunut.

2.3.2026

Huoltovarmuuden varmistaminen on Suomessa organisoitu kattavaksi yhteistyöverkostoksi. Siinä ovat mukana talouselämän eri toimialat, valtionhallinnon eri alat sekä toimialajärjestöt. Varautuminen ulottuu läpi koko tuotantoketjun aina määrättyihin huoltovarmuuden turvaamisen kannalta tärkeitä tavaroita tai palveluja tuottaviin tuotantolaitoksiin saakka. Eri hallinnonalat varautuvat poikkeusoloissa tarvittaviin turvaamis- ja ohjaustoimenpiteisiin.

Kuntien toiminnan jatkuvuuden turvaaminen mahdollistaa myös huoltovarmuudelle kriittisten yritysten ja organisaatioiden toiminnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Äänekosken osalta joitakin huoltovarmuuteen liittyviä keskeisiä tekijöitä on tarkasteltu osana kaupunkitasoisia uhkamalleja.

3.5 Väestön toimintakyky ja palvelut

”Yhteiskunnan toimivuuden edellytyksenä ovat toimintakykyiset yksilöt. Toimintakyky muodostuu fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja eettisestä osa-alueesta. Väestön toimintakyky ja hyvinvointi turvataan ylläpitämällä keskeiset peruspalvelut. Niillä edistetään väestön itsenäistä selviytymistä kaikissa tilanteissa.” (YTS 2025)

Toimintakyvyn ylläpito, kehittäminen ja varmistaminen edellyttävät sekä riittävää sosiaaliturvaa että sosiaali- ja terveyspalveluja. Häiriötilanteissa ja kriiseissä kiireellisten palvelujen tarve korostuu. Kunnat ja hyvinvointialueet huolehtivat, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa kiireelliset ja välttämättömät palvelut asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta. Väestön palveluiden turvaamisessa on merkittävä rooli myös toimivalla infrastruktuurilla ja tukipalveluilla.

Keski-Suomen hyvinvointialueen vastuulla on, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta kiireelliset ja välttämättömät palvelut asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta. Tämä edellyttää henkilöstön, lääkkeiden, rokotteiden ja terveydenhuollon tarvikkeiden saatavuudesta ja riittävästä sekä kriittisen infrastruktuurin toimivuudesta huolehtimista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden varautumisvelvollisuus koskee kaikkia palveluntuottajia. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystys- ja ensihoitopalvelut toimivat kaikissa olosuhteissa alueellisena ja kansallisena kokonaisuutena. Terveydenhuollon palvelujärjestelmä kykenee vastaamaan säteilyn sekä biologisten ja kemiallisten tekijöiden aiheuttamista sairauksien diagnostiikasta ja hoidosta.

Kaupungin keskeisten koulutuspalvelujen häiriötön jatkuminen turvataan mahdollisuuksien mukaan varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. Muun muassa ympärivuorokautisen päivähoidon lisäämiseen varaudutaan erityisesti pitkäkestoisissa häiriötilanteissa. Opetustoiminnan jatkuminen ja koulutusjärjestelmän perusrakenteiden toimivuus sekä koulujen mahdollisuudet onnistua kasvatustehtävässään turvataan valtakunnallisten linjausten mukaan.

Äänekoskella ylläpidetään ja kehitetään valmiutta huolehtia lapsen edun ensisijaisuuden periaatetta noudattaen lasten ja nuorten turvallisuudesta ja palveluista myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä kykyä käsitellä koulutuspalveluihin liittyvät uhat ja kriisit.

3.6 Henkinen kriisinkestävyys

”Henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttama kuormitus ja selviytyä niiden vaikutuksista. Henkisen kriisinkestävyyden perusta luodaan normaalioloissa, ja se on keskeisessä asemassa kriisin aikaisen toimintakyvyn ylläpitämisessä. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista.” (YTS 2025)

2.3.2026

Henkinen kriinkestävyys ilmenee tahtona toimia yhteiskunnan vakauden, väestön elinmahdollisuuksien, turvallisuuden ja lopulta valtiollisen itsenäisyyden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Henkisen kriinkestävyyden rakentaminen, vahvistaminen ja ylläpitäminen ovat koko yhteiskunnan läpileikkaavaa ja pitkäjänteistä työtä. Yksilöiden hyvinvointi, toimeentulo, terveys ja toimintakyky vaikuttavat yhteiskunnan henkiseen kriinkestävyyteen. Pitkittyneissä kriiseissä henkisen kriinkestävyyden merkitys korostuu. Henkisen kriinkestävyyden seurannalla voidaan tukea johtamista.

Henkistä kriinkestävyyttä ylläpidetään kasvatuksen, opetuksen, viestinnän, hengellisen toiminnan ja kulttuuririomaisuuden suojelun avulla. Henkistä kriinkestävyyttä edistävää sosiaalista eheyttä kehitetään elinikäisen oppimisen avulla. Koulutuksella kehitetään kansalaisten yhteisvastuullisuutta, medialukutaitoa ja maanpuolustustahtoa sekä vahvistetaan yhteistyötä kriinkestävyyttä voimistavan kansalaistoiminnan kanssa. Viranomaisilla, evankelisluterilaisella kirkolla, muilla uskonnollisilla yhdyskunnilla ja eri järjestöillä on valmiudet antaa psykososiaalista tukea, jolla ehkäistään poikkeusoloista johtuvien traumaperäisten stressireaktioiden ja häiriöiden negatiivisia vaikutuksia. Valmiuksia kehitetään osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaamista. Kaupungin viestinnän hyvät mediatyhteydet tukevat osaltaan viranomaisviestintää, jolla puolestaan tuetaan kuntalaisten henkistä kriinkestävyyttä.

Kulttuuri on keskeinen osa ihmisen identiteettiä ja omanarvontuntoa muovaava tekijä. Vahva identiteetti lisää yhteisöllisyyttä ja kykyä sitoutua yhteisiin päämääriin. Merkittävän kulttuuririomaisuuden suojelu varmistetaan kaikissa turvallisuustilanteissa. Urheiluseurojen, järjestöjen ja esimerkiksi hengellisten yhteisöjen toiminta tarjoaa ihmisille sosiaalisen viitekehyksen, joka rakentaa luottamusta, edistää turvallisuuskulttuuria, aktivoi ihmisiä yhteiskunnalliseen toimintaan ja ehkäisee syrjäytymistä. Tämä tukee yksilöiden valmiuksia selviytyä häiriötilanteista. Yksilöt puolestaan voivat kantaa vastuuta oman ja lähiyhteisön turvallisuuden edistämisestä.

Kriisien ja häiriöiden aikana väestön henkisen kriinkestävyyden kannalta on tärkeää pyrkiä hallitsemaan tilanteen synnyttämiä kuormitustekijöitä ja ylläpitämään normaaliolojen arjen sosiaalisia ja toiminnallisia rakenteita tilanteen rajoittamassa viitekehyksessä. Normaaliolojen elementit ylläpitävät turvallisuudentunnetta ja luottamusta tulevaisuuteen, antavat voimavaroja toimia uusissa ja muuttuvissa tilanteissa ja nopeuttavat kriisistä ja häiriöstä toipumista.

2.3.2026

4 Uhkamallit ja riskikohteet

Kaupunkitasoinen varautumisen ja valmiussuunnittelun perusta muodostuu ydintehtävien priorisoinnin lisäksi tunnistetuista uhkamalleista ja arvioiduista riskeistä. Uhkamallit ja riskiluokitukset perustuvat puolestaan neljään asiakirjaan, yhteiskunnan turvallisuusstrategiaan (2025), kansalliseen riskiarvioon (2023), Keski-Suomen alueellisen riskiarvioon (2023) ja Äänekosken kaupungin riskiarvioon (2025).

Tässä luvussa kuvattuja uhkamalleja täydentävät ja syventävät eri toimialojen ja yksiköiden valmistelemat muut varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyvät suunnitelmat ja riskiarviot.

Edellä mainittujen asiakirjojen uhkamalleista kaupungin valmiussuunnitteluun on valittu seuraavat:

1. Sähkön saannin suurhäiriö
2. Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
3. Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt
4. Elintarvikehuollon vakavat häiriöt
5. Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt
6. Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
7. Suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhat
8. Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus
9. Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt – laajamittainen maahantulo
10. Hybridiuhat ja sotilaallisen voiman käyttö

Näitä uhkamalleja tarkastellaan kaupunkitasoisesti seuraavissa osioissa.

4.1 Kaupunkitasoisia uhkamalleja

4.1.1 Sähkön saannin suurhäiriö

Sähkön suurhäiriön uhka on olemassa ympäri vuoden, mutta sen vaikutukset ovat riippuvaisia vuodenajasta ja lämpötilasta. Sähkön suurhäiriön vaikutukset vahvistuvat tilanteen pitkittyessä ja vaikeusaste kohoaa erityisesti talviolosuhteissa. Sähkökäyttäjien oman varautumisen merkitys korostuu erityisesti vakavissa ja pitkäkestoisissa sähköhäiriöissä. Sähkökatko voi kestää minuuteista viikkoon.

Sähkön saannin lyhyet toimituskatkokset aiheuttavat häiriöitä ja vahinkoja, mutta eivät uhkaa laajasti kriittisiä toimintoja ja väestön hyvinvointia. Laajat ja pitkäkestoiset tuotannon ja jakelun katkot sen sijaan pahimmillaan heikentävät vakavasti yhteiskunnan toimintakykyä. Valtakunnallisen sähkön kantaverkon ja jakeluverkkojen toimitusvarmuus sekä kyky selviytyä vakavista häiriötilanteista ovat välttämättömiä yhteiskunnan toiminnalle. On tärkeää huolehtia verkkojen uusimiseen ja korjaamiseen liittyvien valmiuksien ylläpidosta.

Sähköverkonhaltijoiden on sähkömarkkinalain nojalla tehtävä varautumissuunnitelmat. Lisäksi laissa on asetettu aikarajat sallituille keskeytyksille sekä korvausvelvollisuudet kuluttajille aiheutuneesta haitasta. Sää on tyypillisin sähkökatkosten syy. Myös kantaverkon lamaantuminen on mahdollinen esimerkiksi usean ketjuuntuneen häiriön vuoksi. Verkkoyhtiöt toteuttavat ilmajohtoihin perustuvien sähköverkkojen maakaapelointia pienentääkseen myrskyjen vaikutuksia. Yleensä verkko voidaan korjata osissa, jolloin sähköt saadaan palautettua suurelle osalle sähkön käyttäjistä parhaimmillaan melko nopeastikin. Kaupunkialueet ja muut alueet, joissa on käytetty maakaapelointia, ovat paremmin suojassa häiriöiltä kuin ilmajohtojen alueet.

2.3.2026

Äänekosken kaupunki on lämpöenergian ja sähkön tuottaja sekä jakeluverkkojen omistaja kokonaan omistamansa Äänekosken Energia Oy:n ja tämän tytär- ja kumppaniyritysten kautta. Sähkönjakelijana eräillä Äänekosken maaseutualueilla toimii myös Savon Voima Verkko Oy sekä Elenia Oy.

Energiainfrastruktuurin vioittuminen sekä sähköntuotannon ja -jakelun pitkäaikainen häiriintyminen voi vaikuttaa vakavasti kaupungin omien palveluiden toimintaan sekä yksityisen teollisuuden, palvelujen ja kaupan toimintoihin. Sähkökatkokset vaikuttavat myös liikenteeseen ja sen turvallisuuteen, kun katuvalaistus ja liikennevalot lakkaavat toimimasta.

Sähkönsyöttöhäiriöillä on suora vaikutus kaupungin keskitettyyn lämmöntuotantoon. Pitkäaikaiset sähköntuotantohäiriöt tai tietoverkoista aiheutuvat syyt saattavat aiheuttaa merkittäviä tietoliikennehäiriöitä, joilla on suora vaikutus kaupungin palveluntuotantoon ja hallintoon. Kaukolämmön tuotanto ja jakelu, vesihuollon toimivuus sekä kaupungin tietoverkkojen toimivuus ovat täysin riippuvaisia sähköenergian saannista.

Sähkökatkoksiin ja erityisesti pitkäkestoihin sähkökatkoksiin varaudutaan kaupungin, sähkönsiirtoyhtiöiden ja Keski-Suomen pelastuslaitoksen välisen yhteistyön avulla.

Äänekosken kaupunki on varautunut sähkökatkoksiin hankkimalla siirrettäviä generaattoreita. Strategisesti keskeisten kiinteistöjen teknistä valmiutta (mm. virransyöttömahdollisuus) parannetaan suunnitelmallisesti.

4.1.2 Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt

Tieto- ja viestintäverkkojen häiriö tarkoittaa tilannetta, jossa kaupungin toiminnan kannalta keskeiset digitaaliset järjestelmät, verkkoyhteydet tai viestintäpalvelut eivät toimi tai toimivat rajoitetusti. Häiriö voi johtua esimerkiksi kyberhyökkäyksestä, laitteistovioista, ohjelmistopuutteista, sähkökatkoksista tai palveluntarjoajan ongelmista. Kaupungin sisäinen ja ulkoinen viestintä voi keskeytyä tai hidastua merkittävästi. Palveluiden tuottaminen vaikeutuu, erityisesti sähköisten järjestelmien varassa toimivissa palveluissa. Tiedonsaanti ja päätöksenteko voivat hidastua tai estyä. Kaupunkilaiset eivät saa ajankohtaista tietoa tilanteesta, mikä voi lisätä epävarmuutta ja pelkoa.

Poliisiviranomaisten vastuulla on tunnistaa kybertoimintaympäristöön liittyviä rikollisuusilmiöitä sekä ennalta estää ja selvittää kybertoimintaympäristöön tai sen käyttöön kohdistuvia rikoksia. Poliisin toiminnan edellytyksenä kaupungin toimintaan tai omaisuuteen kohdistuneen hyökkäyksen selvittelyssä on tutkintapyyntöjen tekeminen.

Äänekosken kaupunki laatii kriittisille tietojärjestelmille jatkuvuussuunnitelmat, joista vastaa järjestelmän omistaja- tai pääkäyttäjätaho. Kaupungin tietohallinto koordinoi tätä suunnittelutyötä. Viranomaiset valmistautuvat tarvittaessa ohjaamaan, säännöstelemään ja luokittelemaan verkkoja sekä niiden palveluja käyttäjäryhmien tärkeyden mukaan.

4.1.3 Yhdyskuntatekniikan vakavat häiriöt

Kaupunkiyhdyskunnan toiminnan kannalta keskeinen yhdyskuntatekniikka käsittää talousveden jakelun, jätevesihuollon, jätehuollon ja kaukolämmön. Tämän tekniikan toimivuudesta vastaa pääosin kaupunki ja kaupungin kokonaan omistama Äänekosken Energia Oy. Jätehuollon osalta vastuuviranomaisena on Saarijärven kaupungin organisaatioon kuuluva Sydän-Suomen jätelautakunta.

Yhdyskuntatekniikan vakava häiriintyminen tapahtuu todennäköisesti sääolojen tai järjestelmien sisäisten häiriöiden seurauksena ilman tarkoituksellista häiriöiden aiheuttamista. Kuitenkin myös tarkoituksellinen häirintä voi uhata joitakin yhdyskuntateknisiä toimintoja. Ympäristön tilassa tapahtuvien muutosten havaitsemisesta,

2.3.2026

rajoittamisesta ja niihin sopeutumisesta vastaavat valtion ympäristöhallinto, kunnalliset ympäristönsuojeluviranomaiset ja kunnallinen ympäristöterveydenhuolto.

Vesihuoltolaki edellyttää vesihuoltolaitoksilta varautumissuunnitelmien laadintaa vesihuollon häiriötilanteiden varalta. Vesihuollon tavanomaisimpia häiriötilanteita ovat vesijohtovuodot, vedenlaatuhäiriöt ja jätevedenpumpppaamoiden ylivuodot sekä sähkönjakelukatkosten aiheuttamat häiriöt laitosten ja verkostojen toiminnassa. Vakavia vesihuollon häiriötilanteita ovat vedenottamon tai vesijohtoverkoston saastuminen. Vesihuollon toimintahäiriö saattaa joissakin tilanteissa aiheutua myös vesihuoltolaitosten toiminnan kannalta olennaisten laitteiden huolto- ja varaosapalvelujen tai prosessikemikaalien saatavuuden vaikeutumisesta.

Toimintahäiriöiden riskiä kasvattavat jakeluverkostojen ikääntyminen ja puutteelliset korvausinvestoinnit. Suuret taajamat sekä merkittäviä vesimääriä käyttävät toiminnot, kuten sairaalat ja eräät teollisuudenalat, ovat hyvin haavoittuvia vedenjakelussa tapahtuville vakaville häiriöille. Jätevesijärjestelmän toimimattomuus suurissa asutuskeskuksissa voi pahimmillaan johtaa laajoihin epidemioihin ja ympäristövahinkoihin.

Pilaantunut talousvesi ja siitä aiheutuvat mahdolliset epidemiat voivat muodostua vaikeiksi paikallisiksi ongelmiksi terveydenhuoltojärjestelmälle sekä väestön hyvinvoinnille. Kunnan terveydensuojeluviranomaisten valvonnan ja vesihuoltolaitoksen säännöllisen laadun tarkkailun ja riskien hallinnan avulla varmistetaan, että vesihuoltolaitoksen toimittama talousvesi täyttää terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset. Pohjavesivahinkojen torjuntaan varaudutaan pohjavesialueidensuojelu ja -valmiussuunnitelman avulla etukäteen. Pohjavesivahinkojen torjunta edellyttää, että pohjavesialueesta on käytettävissä mahdollisimman hyvät tiedot. Äänekosken pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on päivitetty vuonna 2025.

Ennakoivaa varautumista on huolehtia myös vedenottamoiden ja muiden yhdyskuntateknisten alueiden suojaamisesta ja valvonnasta. Tehokkainta vesihuollon varautumista on vesihuoltoverkoston ennakoiva kunnossapito ja saneeraus. Myös tilapäisen vedenjakelun valmiutta ja operatiivista toimivuutta on tarpeen kehittää ja myös harjoitella.

Äänekosken kaupungin alueella toimii useita vesihuollon tai jätevesihuollon toimijoita. Näistä suurin on Äänekosken kaupungin kokonaan omistama Äänekosken Energia Oy, jonka toiminta-alue kattaa muun muassa kaupungin keskusta-alueen ja Suolahden taajaman. Suurin osa osuuskuntamuotoisista vesihuoltolaitoksista ostaa kaiken talousveden Äänekosken Energia Oy:ltä.

Jätehuollon toimivuus pyritään säilyttämään kaikissa tilanteissa. Polttoaineen saannin häiriöt, sään ääri-ilmiöt, ympäristövahingot, tartuntatautilanteet tai työtaistelut voivat aiheuttaa jätehuoltoon nopeasti näkyviä vaikutuksia. Vakavissa häiriötilanteissa jätteiden keräys ja kuljetus ovat ensisijaisia toimintoja jätejakeiden käsittelyyn nähden, sillä keräyksen ja kuljetuksen keskeytyminen voi aiheuttaa erittäin ongelmallisia terveys- ja ympäristöriskejä.

Tuontipolttoaineiden tai muun energian tuonnin vaikeutuminen voi pitkittyessään synnyttää taloudellisen huoltokriisin. Äänekosken kaupungin kaukolämmöntuotannon kannalta on tärkeää, että Metsä Groupin tehdasintegraatin toiminta ei keskeydy. Tehtaan puupohjaisen lämmöntuotannon keskeytyessä kaupungin lämpöhuolto perustuu polttoöljyn käyttöön, jota voidaan jatkaa öljyn saatavuuden mukaan.

2.3.2026

4.1.4 Elintarvikehuollon vakavat häiriöt

Häiriöt elintarvikkeiden tuotannossa, varastoinnissa tai kuljetuksissa voivat vaarantaa elintarvikkeiden saatavuuden kaupungin alueella. Tämä voi erityisesti uhata kaupungin vastuulla olevien päiväkotien ja koulujen ruokahuollon jatkuvuutta. Elintarvikkeiden niukkuus voi johtaa hintojen nousuun, mikä lisää taloudellista kuormitusta erityisesti pienituloisille. Saatavuusongelmat voivat myös aiheuttaa hallitsematonta ostokäyttäytymistä, kuten hamstrausta, sekä lisätä näpistysten ja muiden lieveilmiöiden riskiä.

Alkutuotannossa kotieläintuotanto on hyvin riippuvainen sähkö-, energia- ja vesihuollosta, valkuaisaineiden saatavuudesta ja myös kuljetuslogistiikasta.

Eläin- ja kasvitautiepidemiat saattavat aiheuttaa elintarvikehuollon vakavia häiriöitä. Vieraiden aineiden pääsy elintarvikeketjuun voi johtaa laajoihin rehujen ja elintarvikkeiden poisvetämiin.

Elintarvikehuollon alkutuotannon ja vesihuollon turvaaminen kuuluu valtakunnallisesti maa- ja metsätalousministeriölle (MMM).

Elintarvikehuollon häiriötilanteisiin varaudutaan Äänekosken kaupungissa osana päivittäistavarahuollon valmiussuunnittelua ja joukkoruokailun ylläpitämiseen ja laajentamiseen valmistautumista. Kaupungin tehtäviin kuuluu järjestää joukkoruokailu vastuullaan olevassa lasten päivähoidossa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Äänekosken kaupungin ruokapalvelut tuottaa kaupungin ateriapalvelut ja joukkoruokailun ja valmistautuu häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin omalla valmiussuunnittelullaan.

4.1.5 Rahoitus- ja maksujärjestelmän vakavat häiriöt

Toimiva rahoitus- ja maksujärjestelmä on välttämätön edellytys talouden ja yhteiskunnan toiminnalle. Järjestelmä vaatii rahoitusjärjestelmän riittävää vakautta ja toimivia rahoitusmarkkinoita, jotka kykenevät hoitamaan perustehtävänsä, kuten maksujen välityksen, luottojen ja muiden rahoitusvälineiden tarjoamisen ja hinnoittelun sekä soveltuvan osan taloudellisten riskien hallinnasta esimerkiksi vakuutuksin.

Pankkien ja muiden rahoitusmarkkinoiden toimijoiden riskinkantokyvyn ja niiden nauttiman luottamuksen on oltava siinä määrin korkealla tasolla, että järjestelmä säilyy kokonaisuudessaan mahdollisimman toimintakuntoisena myös toimintaympäristön häiriötilanteissa.

Kaupungin toiminnan tarvitseman rahoituksen saatavuuden kannalta suurimmat riskit liittyvät ulkomailta tapahtuvan rahoituksen hankinnan äkilliseen vaikeutumiseen tai rahoituksen hinnan nopeaan kallistumiseen. Kaupungin rahoitus vaatii yleistä luottamusta Suomeen ja Suomen valtion ja koko julkisen sektorin kykyyn hoitaa taloudelliset velvoitteensa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Väestön eläketurvan järjestämisessä ja vahinkovakuutuksessa suurimmat riskit liittyvät työeläkeyhtiöiden ja vakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan tuottojen tasoon ja niiden vakavaraisuuden turvaamiseen.

Valtakunnallisesti rahoitusjärjestelmä ja rahahuolto kuuluvat valtiovarainministeriön (VM) vastuulle.

4.1.6 Väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt

Väestön terveyttä ja toimeentuloturvaa voivat häiritä pitkittynyt taloudellinen taantuma, laajat epidemiat ja erityisen vaaralliset tarttuvat taudit, säteily- ja muut ympäristöonnettomuusriskit, ravinnon tai talousveden saastuminen, kemialliset uhat, lääkkeiden tai terveydenhuollon laitteiden ja esimerkiksi suojavälineiden saatavuuden vaikeutuminen taikka laajamittainen maahanmuutto. Uhat voivat toteutua onnettomuuksien,

2.3.2026

luonnonkatastrofien tai tahallisen toiminnan seurauksena. Hitaammin kehittyviä uhkia voivat olla väestön ikääntymisestä, syrjäytymisestä ja kansanterveyden heikkenemistä aiheutuvat haasteet.

4.1.7 Terrorismi ja muu yhteiskuntajärjestystä vaarantava rikollisuus

Terrorismin torjunnan toimintaympäristö on Suomessa muuttunut ja sitä koskevaa lainsäädäntöä on uudistettu viime vuosina merkittävästi. Terrorismin torjunta kuuluu poliisiviranomaisten ja suojelupoliisin tehtäviin. Terrorismin torjunnan tavoitteena on tunnistaa maahamme kohdistuvat uhat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja estää valmisteltujen rikosten toteutuminen.

Väkivaltaisella ekstremismillä tarkoitetaan toimintaa, jossa väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, se oikeutetaan tai siihen kannustetaan aatemaailmalla perustellen. Väkivaltaista ekstremismia ja siihen liittyviä pahoinpitely- tai muita rikoksia voidaan taustoittaa radikalisoituneisiin vertaisryhmiin sekä poliittisiin ääriilikkeisiin.

Muuta yhteiskuntajärjestystä vaarantavaa rikollisuutta edustaa erityisesti järjestäytyneiden rikollisryhmien toiminta. Se keskittyy usein huumausainerikollisuuteen ja rahanpesurikoksiin sekä rikollisryhmien toimintaan liittyvään väkivaltaan.

Poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten torjunta ja syyteharkintaan saattaminen. Paikallisen rikosentorjuntatyön koordinointi kuntien ja järjestöjen kanssa on omiaan lisäämään turvallisuutta ja auttaa toimenpiteiden sovittamisessa paikallisiin olosuhteisiin. Syrjäytymisen sekä huumeiden ja päihteiden käytön ehkäisy ovat tärkeä osa myös rikoksia ennaltaehkäisevää työtä.

Äänekosken kaupunki tekee jatkuvaa yhteistyötä Sisä-Suomen poliisilaitoksen ja soveltuvin osin muiden turvallisuusviranomaisten kanssa. Erityisen tärkeää on huolehtia oppilaitosturvallisuuden korkeasta tasosta ja niin sanottujen koulu-uhkatilanteiden asianmukaisesta käsittelystä. Poliisin läsnäolo ja tavoitettavuus paikkakunnalla on koetulle turvallisuudelle ja järjestyshäiriöiden hallinnalle ensiarvoisen tärkeää.

4.1.8 Rajaturvallisuuden vakavat häiriöt – laajamittainen maahantulo

Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot kohtaavat merkittävän määrän laittomaan maahantuloon ja ihmiskauppaan liittyviä ilmiöitä ja rikollista toimintaa. Suomi on laittoman maahantulon kohde- ja kauttakulkumaa. Laitton maahantulo ja laitton maassa oleskelu edesauttavat muiden uhkien syntymistä ja kärjistymistä. Nämä voivat liittyä esimerkiksi harmaan talouden laajenemiseen, laittoman työnteon ja työvoiman hyväksikäytön yleistymiseen, terrorismiin liittyvien tekojen esiintymiseen ja muihin vakaviin rikoksiin ja kielteisiin ilmiöihin.

Laajamittaisen maahantulon tilanteessa valtakunnan rajalle tai alueelle saapuu lyhyessä ajassa suuria tai erittäin suuria määriä maahan pyrkiviä ulkomaisia henkilöitä. Turvapaikkahakemusten käsittely ja maahan saapuneiden ihmisten huolto sitoo merkittävästi yhteiskunnan voimavaroja. Laajamittaiset ja äkilliset tapahtumat ovat myös omiaan kärjistämään yhteiskunnallista ja poliittista vastakkainasettelua ja ruokkimaan ääriliikehdintää, jonka seurauksena voi tapahtua myös lainvastaisia ja eri ihmisten turvallisuutta uhkaavia tekoja. Valtiojohdolla ja viranomaisilla on tällöin merkittäviä vastuita huolehtia muun ohella siitä, että kansalaisten enemmistö voi myös vaikeiden yhteiskunnallisten kysymysten äärellä luottaa poliittisen päätöksentekojärjestelmän ja viranomaisten toimintaan.

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen, maahanmuuttokysymykset ja laajamittaisen maahanmuuton hallinta kuuluvat sisäministeriölle (SM).

2.3.2026

Laajamittaisen maahantulon tilanteessa Äänekosken kaupungin on varauduttava vastaanottamaan ja huoltamaan noin tuhat ihmistä.

4.1.9 Hybridiuhat ja sotilaallisen voiman käyttö

Suoranaisten sotilaallisten uhkien lisäksi suomalaisten yhteiskunnan on varauduttava vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot, kuten niin sanottu informaatiovaihuttaminen ja yhteiskunnan kriittisten toimintojen lamauttaminen esimerkiksi sähköisillä tai muilla keinoilla. Valmiutta sotilaallisiin ja ei-sotilaallisiin uhkiin vastaamiseksi kehitetään osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistoimintana.

Sodan uhka vaatii valtakunnan koskemattomuuden vartioinnin tehostamista ja varautumista sodasta aiheutuviin psykologisiin, taloudellisiin, poliittisiin ja väestön fyysistä turvallisuutta vaarantaviin seurauksiin. Kaupungin henkilöstövoimavaroihin tulee muutoksia, kun asevelvollisia ja reserviläisiä kutsutaan palvelukseen.

Sodan uhassa työvoiman kysyntä ja toisaalta sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve lisääntyvät. Samanaikaisesti osa normaaliolojen elinkeinotoiminnasta supistuu tai lakkaa toimimasta. Kuntalaisten mahdollisen fyysisen suojaamistarpeen lisääminen edellyttää väestön suojaamiseksi tarvittavien toimenpiteiden tehostamista sekä perushyödykkeiden jakelujärjestelmien käyttöönottoa ja välttämättömien peruspalvelujen saannin varmistamista.

Väestön suojaamiseksi suoritettavat valmistelutoimenpiteet saatetaan täyteen valmiuteen aseellisen hyökkäyksen tapahduttua. Äänekosken kaupungin väestö voi joutua vihollisen erikoisjoukkojen tai lentoaseen vaikutusten kohteeksi tai jopa altistua joukkotuhoaseiden käytön seurauksena muodostuville vaaroille. Suomen talouden perustaa vahingoittamaan pyrkivä vihollistoiminta saattaa kohdistua myös Äänekosken kaupungin alueelle.

Suomen sotilaallinen puolustaminen ja muiden viranomaisten tukeminen kuuluvat puolustusministeriölle (PLM).

2.3.2026

5 Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

5.1 Poikkeusolojen aiheuttamat muutokset tehtäviin ja toimivallan jakoon

Poikkeusoloihin varautuminen perustuu valmiuslakiin. Lain 6 §:n mukaan valtioneuvosto toteaa yhdessä tasavallan presidentin kanssa maassa vallitsevan poikkeusolot, jolloin valtioneuvosto säätää asetuksella poikkeusolojen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Asetus hyväksytään tai kumotaan eduskunnassa. Asetus koskee koko maata tai sen osaa ja siinä määritellään, mitkä toimivaltuudet otetaan käyttöön. Asetus voi olla voimassa enintään kuusi kuukautta.

Valmiuslain 108 §:n mukaan poikkeusoloissa valtuusto voidaan kutsua koolle välittömästi. Valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet valtuutetuista on läsnä.¹ Jos valtuustoa ei saada koolle päätösvaltaisena ja painavat syyt edellyttävät välitöntä päätöksentekoa, kunnanhallituksella on oikeus päättää niistä asioista, jotka koskevat kunnan hallinnon järjestämistä, johto- ja hallintosääntöä, toimivallan siirtämistä, talousarviota ja veroja sekä muista valtuuston päätettäväksi säädetyistä asioista. Kunnanhallituksen on mahdollisimman pian saatettava edellä tarkoitetut päätökset valtuuston päätettäväksi. Kunnanhallituksen päätös on voimassa, kunnes valtuusto on päättänyt asiasta.

5.2 Valmiussuunnittelun vastuut

Valmiuslain 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Äänekosken kaupungin toimialojen ja yksiköiden valmiussuunnitelmat perustuvat ministeriöiden, lupa- ja valvontaviraston ja Keski-Suomen elinvoimakeskuksen antamiin ohjeisiin. Suunnitelmia yhteensovitetaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi Keski-Suomen hyvinvointialueen määräysten, suunnitelmien ja suositusten kanssa.

5.3 Säädöspäätös

Kaupungin varautumista ja valmiussuunnittelua ohjaavat lainsäädäntö sekä erilaiset valtakunnalliset ja alueelliset päätökset, ohjeet, strategiat, riskiarviot ja suositukset. Valmiussuunnitelman perustana ovat:

- pelastuslaki 379/2011 a
- asetus pelastustoimesta 407/2011
- valmiuslaki 1552/2011
- puolustustilalaki 1083/1991
- kuntalaki 410/2015
- yhteiskunnan turvallisuusstrategia (Valtioneuvoston periaatepäätös 2025)
- sisäisen turvallisuuden strategia (2017)
- Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (2024)
- Valtioneuvoston puolustusselonteko (2024)

2.3.2026

- Kansallinen riskiarvio (2023)
- Keski-Suomen alueellinen riskiarvio (2023)
- Laki huoltovarmuuden turvaamisesta (1390/1992)
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- Sähkömarkkinalaki (588/2013)

¹ Kuntalain (410/2015) 103 §:n perusteella normaalioloissa valtuusto on päätösvaltainen, kun vähintään kaksi kolmasosaa valtuutetuista on läsnä.

2.3.2026

6 Kriisijohtaminen

6.1 Kaupungin kriisijohtamisen yleiset periaatteet ja toimivallan käyttö

Johtaminen häiriötilanteissa perustuu toimivaltaisen viranomaisen toimintaan. Kaupunginjohtajan vastuulla on toimivaltaisen viranomaisen tueksi tarvittavan yhteistoiminnan järjestäminen ja muiden viranomaisten toiminnan käynnistäminen, kokonaisuuden hallinta sekä päätöksenteon ja taloudellisten resurssien varmistaminen.

Normaalioloissa esiintyvät häiriötilanteet hallitaan kaupungin johtamisjärjestelmän mukaisesti tavanomaisin toimivaltuuksin. Normaaliolojen häiriö- ja erityistilanteissa kaupungin toimialat ja yksiköt vastaavat tehtäviensä hoitamisesta ja sen vaatimasta johtamis- ja ratkaisutoiminnasta.

Sellaisissa normaaliolojen häiriötilanteissa, joissa useiden toimijoiden yhteistoiminta on tärkeätä, pyritään kaupungin kokonaisedun toteutumiseen ja häiriön vaikutusten vähentämiseen tarvittaessa myös uudelleensuuntaamalla kaupungin ja kaupunkikonsernin henkilöstö- ja muita voimavaroja tilanteen vaatimalla tavalla.

Kunnan hallinnosta ja päätöksenteosta poikkeusoloissa on säädetty valmiuslaissa. Normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kaupunki voi myös ottaa käyttöön kaupungin hallintosääntöön tai sen liitteeseen kuuluvat erityismääräykset kaupungin johtamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

6.2 Äänekosken kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä

6.2.1 Yleistä johtoryhmästä

Kriisijohtamista varten Äänekosken kaupungissa on häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä, jonka kokoonpanosta ja roolista on määrätty kaupungin hallintosäännössä tai sen liitteessä.

Häiriötilanteiden aikaisen johtoryhmän tehtävänä on muun muassa kaupunginjohtajan ja muiden johtavien viranhaltijoiden avustaminen tilannekuvan ja tilannetietoisuuden muodostamisessa, kriisiviestinnässä ja muissa johtamistoimintojen tukitoimissa. Pitkäkestoisissa vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa johtoryhmä on jatkuvasti koolla ja pitää tarvittaessa kaupungin johtokeskusta jatkuvasti miehitettynä.

6.2.2 Johtoryhmän hälyttämisen perusteet

Äänekosken kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä hälytetään, jos kohdataan:

- häiriötilanne tai suuronnettomuus, jolla on laaja vaikutus Äänekoskella asuvien tai oleskelevien ihmisten toimintaan, palveluihin ja turvallisuuteen;
- häiriötilanne tai suuronnettomuus, joka kohdistuu kaupungin käytössä tai omistuksessa olevaan merkittävään kiinteistöön tai muuhun kohteeseen;
- valmiuslaissa tarkoitettu poikkeusolot aiheuttava tilanne; tai
- muu häiriötilanteiden aikaisen johtoryhmän toimintaa viranomaisen määräyksestä tai suosituksesta edellyttävä tilanne.

2.3.2026

6.2.3 Oikeus johtoryhmän hälyttämiseen

Äänekosken kaupungin häiriötilanteiden aikaisen johtoryhmän voi hälyttää:

- kaupunginjohtaja tai tämän sijainen;
- johtoryhmän jäsen;
- toimialan tai yksikön päivystävä esimies;
- Keski-Suomen pelastuslaitoksen päivystävä pelastusviranomainen tai muu toimintaa johtava pelastusviranomainen; tai
- poliisiviranomainen.

6.2.4 Johtoryhmän hälyttämistavat

Äänekosken kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä hälytetään kaupunginjohtajalle tai tämän sijaiselle taikka kaikille johtoryhmän jäsenille matkapuhelimiin lähetettävällä viestillä/kriisiviestintäsovelluksella.

6.3 Viestintä häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa ihmisten tiedon tarve kasvaa ja odotukset viranomaisten viestintää kohtaan saattavat muodostua hyvin korkeiksi. Pääsääntönä on, että mitä nopeammin ja avoimemmin viranomainen tiedottaa, sitä vähemmän perättömät tai harhaanjohtavat väitteet ja haitalliset huhut leviävät.

Häiriötilanneviestinnän päätehtäviä ovat seuraavat:

- informoida ja varoittaa ihmisiä tapahtuneesta;
- antaa toimintaohjeita lisävahinkojen välttämiseksi;
- torjua perättömien ja harhaanjohtavien väitteiden leviämistä; sekä
- tukea organisaatiota ja yhdyskuntaa normaalitilaan palautumisessa.

Häiriötilanteissa viestintävastuu on sellaisilla viranhaltijoilla, joilla se on normaalistikin, mutta tarvittaessa viestintäorganisaatioita vahvistetaan tilanteen vaatimalla tavalla. Kaupungin toimialojen ja yksiköiden on sitouduttava viestintätehtävien suorittamiseen myös epätavallisina vuorokaudenaikoina, viikonpäivinä ja muina aikoina.

Häiriötilanneviestinnässä tulee varautua myös siihen, että sähkönsaanti ja tietoverkkojen toiminta keskeytyy. Pitkäkestoisessa sähkönjakelun ja puhelin- ja muun tietoliikenteen katkoksessa asiakaspalvelua ja viestintää keskitetään varavoimalla varustettujen kiinteistöjen tiloihin.

Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen viestinnässä voidaan käyttää tarvittaessa vaaratiedotteita. Vaaratiedotteet annetaan pelastus- tai poliisiviranomaisten kautta.

Myös häiriötilanteiden ja poikkeusolojen viestinnässä noudatetaan kaupungin yleisiä viestintäohjeita ja erityisesti kriisiviestintää varten laadittua ohjetta. Viestinnän toteutuksessa ja koordinoinnissa on ehdottomasti otettava huomioon myös hallintosäännön tai sen liitteen erityismääräykset viestinnästä ja viestinnän johtamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

2.3.2026

7 Varaukset ja materiaalihankinnat

7.1 Henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset

Asevelvollisiin Äänekosken kaupungin viranhaltijoihin ja työntekijöihin liittyvät poikkeusolojen henkilövaraukset tehdään asevelvollisuuslain nojalla puolustusvoimien Keski-Suomen aluetoimistoon. Siviilipalveluskeskus ratkaisee siviilipalvelusvelvollisia koskevat varaushakemukset. Varatun viranhaltijan tai työntekijän sodan ajan tehtävä on toimia työnantajansa palveluksessa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi.

Varausten tekemisestä vastaa kaupungin johtoryhmä toimialajohtajien ehdotusten perusteella.

Kaupunkirakenteen toimialan tehtävänä on huolehtia tarvittavista aliurakoitsija- ja ajoneuvovarauksista. Kaupunkirakenteen toimiala tekee tarvittaessa myös tilavaraukset kaupungille tarpeellisiin muiden toimijoiden omistamiin tiloihin. Kaupungin omistamia tiloja ei tarvitse varata.

Henkilö-, ajoneuvo- ja tilavaraukset tarkistetaan kahden vuoden välein.

7.2 Vss-materiaalihankinnat

Väestönsuojelumateriaalihankinnat suoritetaan etukäteen vss-organisaatioita varten toimialojen valmiussuunnitelmien edellyttämällä tavalla. Vss-materiaalin hankkimisesta ja varastoinnista vastaavat kaupungin toimialat ja yksiköt.

Kaupunkirakenteen toimiala vastaa kaupungin kriittisten toimintojen kiinteistökohtaisen ylläpidon vaatimien sähkö-, lämpö- ja vesihuollon koneiden ja laitteiden hankkimisesta ja toimintakunnossa pitämisestä.

7.3 Varautuminen hankinnoissa

Hankinnoissa varautuminen edellyttää, että tunnistamme riskienhallinnan toimenpiteitä edellyttävät hankinnat. Varautumalla varmistetaan, että kaupungin elintärkeät palvelut toimivat kaikissa tilanteissa tuottajasta riippumatta. Toiminnan jatkuvuudenhallinta, huoltovarmuus, varautumissuunnitelmien yhteensovittaminen järjestäjän ja tuottajan välillä sekä mahdollinen yhteinen etukäteisvalmistelu häiriötilanteen varalle on huomioitava jo palvelujen kilpailuttamisvaiheessa.

Kaupungin hankinnoissa varautuminen tulee huomioida siten, että kriittiset palvelut ja resurssit ovat turvattuja myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kriittisiin sopimuksiin tulee sisällyttää velvoitteet toiminnan jatkuvuuden turvaamisesta häiriötilanteissa. Toimittajilta edellytetään varautumissuunnitelmia kriittisten palveluiden osalta (esimerkiksi ateriapalvelut, kiinteistöhuolto, logistiikka). Sopimuksissa varaudutaan toimituskatkoksiin, esimerkiksi vaihtoehtoisilla toimittajilla tai varastointivelvoitteilla. Palveluiden hankkimisella ei voi siirrä kaupungin vastuuta palvelun tuottamisesta.

2.3.2026

8 Yhteistoiminta viranomaisten ja yhteisöjen kanssa

Äänekosken kaupungin merkittävimmät yhteistyökumppanit häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä niihin valmistautumisessa ja varautumisessa ovat kaupungin keskeiset tytäryhtiöt, Lupa- ja valvontavirasto, Keski-Suomen hyvinvointialue, Keski-Suomen elinvoimakeskus, Sisä-Suomen poliisilaitos, lähialueen kunnat, puolustusvoimien Keski-Suomen aluetoimisto, Väylävirasto, oppilaitokset, Suomen Punainen Risti, seurakunta ja vapaaehtoinen pelastuspalvelu. Poikkeusoloissa myös yhteistoiminta kaupungissa toimivien yritysten kanssa on tärkeätä huoltovarmuuden ylläpitämiseksi.

Kaupungin häiriötilanteiden aikainen johtoryhmä koordinoi häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kaupungin toimialojen ja yksiköiden sekä keskeisimpien yhteistyötahojen toimintaa. Toimialat määrittelevät omissa valmiussuunnitelmissaan tarvittavat yhteistyöviranomaiset ja muut tahot.

Äänekosken kaupungin ja puolustusvoimien välisestä yhteistoiminnasta on sovittu Keski-Suomen aluetoimiston kanssa joulukuussa 2016 allekirjoitetulla yhteistoimintasopimuksella (yhteistoiminnan täytäntöönpano-asiakirja).

2.3.2026

9 Koulutussuunnitelma

Äänekosken kaupungin henkilöstön osaaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen varmistetaan riittävän koulutuksen ja harjoittelun avulla.

Normaalioloissa koulutetaan johtavat viranhaltijat, kriittisten toimintojen esimiehet ja varattu erityishenkilöstö. Koko henkilöstöä informoidaan muun muassa työpaikkakokouksissa varautumisesta, valmiussuunnittelusta, riskienhallinnasta ja työturvallisuudesta.

Kaupungin johtokeskuksen koulutuksesta ja johtokeskusharjoituksista vastaavat kaupunginjohtaja ja tekninen johtaja. Kaupungin toimialojen ja yksiköiden toimintaan liittyvästä koulutuksesta vastaavat toimialajohtajat.

Varautumiskoulutusta ja muuta soveltuvaa koulutusta järjestävät ja toteuttavat muun muassa Lupa- ja valvontavirasto, Pelastusopisto, Keski-Suomen hyvinvointialue, puolustusvoimat, vapaaehtoiset maanpuolustusjärjestöt, reserviläisjärjestöt ja Suomen Punainen Risti. Kaupunki voi tarvittaessa järjestää myös omaa koulutusta.

Kaupunki osallistuu aktiivisesti erityyppisiin harjoituksiin, joita muun muassa Lupa- ja valvontavirasto ja Keski-Suomen hyvinvointialue järjestävät.

2.3.2026

10 Kaupungin kriisibudjetti

Kuntalain 110 §:n 1 momentin mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Sanotun pykälän 2–3 momentin mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa Äänekosken kaupungille laaditaan tarvittaessa kriisibudjetti, jonka lähtökohtana on kaupungin normaaliolojen talousarvio. Kriisibudjetin hyväksyy valtuusto, jollei valmiuslain 108 §:n säännöksistä muuta johdu. Kriisibudjetilla valmistaudutaan voimavarojen kokoamiseen ja uudelleensuuntaamiseen kaupungin elintärkeiden toimintojen ylläpitämistä varten.